УДК 38.23:658.6

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ КООПЕРАТИВНОГО БІЗНЕСУ

О. Скібіцький, магістр
О. Сторожук, канд. екон. наук. доцент
Центральноукраїнський національний технічний університет

Кооперативний бізнес посідає важливе місце в сучасній економіці, особливо в умовах необхідності формування стійких і соціально орієнтованих моделей господарювання. Стратегічний розвиток кооперативів передбачає довгострокове планування, що базується на основоположних принципах кооперації, демократичного управління та економічної співучасті кооператорів. З огляду на трансформаційні процеси в Україні, тема стратегічного розвитку кооперативного бізнесу набуває особливої актуальності.

Різні аспекти проблеми розвитку кооперативного бізнесу в Україні уважно вивчають багато українських науковців. Так, вчений Міщук І.П. висвітлив у своїй науковій роботі важливі питання логістичного забезпечення діяльності підприємств торгівлі споживчої кооперації [4]. Дослідниця Ярема Л.В. присвятила свою ґрунтовну працю аналізу актуальних проблем сільськогосподарських кооперативів та окреслила перспективи їх розвитку [5]. Науковці Лівошко Т.В. і Севастьянов Р.В. детально охарактеризували особливості формування стратегії розвитку кооперації в Україні [3]. Вчені Гаврилишин В. В., Олексин І. І. та Цьолка А. Б. змістовно та переконливо представили своє бачення напрямів цифровізації кооперативного підприємництва у період повоєнного відновлення України [1].

Відзначаючи незаперечну цінність результатів досліджень згаданих науковців, слід зауважити, що питання розвитку кооперативного бізнесу в Україні залишаються актуальними та потребують подальших наукових розвідок, особливо стосовно стратегії його розвитку.

У теорії управління стратегічний розвиток означає систематичне та цілеспрямоване формування довгострокових цілей підприємства чи організації, вибір засобів і шляхів до їх досягнення, а також забезпечення конкурентних переваг на ринку. Для кооперативів ця концепція адаптується з урахуванням їх специфіки: рівноправного членства, суспільно орієнтованої місії та спільної відповідальності за результати діяльності.

Основними компонентами стратегічного розвитку кооперативів, на наш погляд, є:

- визначення місії та візії кооперативу з урахуванням соціальних потреб його членів;
- оцінювання внутрішнього та зовнішнього середовища діяльності кооперативу для визначення його стратегічних перспектив;
- формування стратегічних цілей і напрямів розвитку;
- залучення колективу співробітників до процесу стратегічного планування;
- визначення механізмів реалізації стратегії, включаючи фінансування, маркетинг, навчання, інновації;
- регулярна оцінка результатів та перегляд стратегії.

У кооперативному бізнесі, який за своєю природою базується на взаємодії та спільному прийнятті рішень, небезпечним явищем може бути розрив між стратегічними цілями й реальними діями працівників кооперативу. Виходячи з цих позицій, важливою є розробка інтегрованої стратегії, яка буде однаково зрозуміла всім учасникам кооперативу.

Кооперативи можуть використовувати адаптивну стратегію, що включає механізми швидкого реагування, гнучкості в управлінні ресурсами та підтримку членів кооперативу. Кооперативи можуть сприяти самоуправлінню на локальному рівні, зберігаючи при цьому

єдину мету. Крім цього, слід відзначити, що з ідеєю кооперативного бізнесу гармонійно узгоджується модель екосистемних мікроспільнот (ЕМС), оскільки вона передбачає самоорганізацію, участь споживачів у формуванні цінностей і орієнтацію на мінливі потреби громади. Кооперативи можуть інтегрувати такі підходи для створення гнучкої структури, здатної до швидкого пристосування під час криз.

Одна з головних теоретичних задач – забезпечити, щоб кожен член кооперативу розумів стратегічні пріоритети. Для цього можуть застосовуватися освітні програми, регулярні обговорення стратегічних пріоритетів та спільне формування цілей.

Кооперативи вирізняються колективною відповідальністю за результати господарської діяльності, що створює сприятливі умови для впровадження стратегічного управління за участю всіх членів. Така модель дозволяє не лише підвищити ефективність діяльності, але й зміцнити почуття приналежності кожного до організації. Визначальним є забезпечення балансу між економічними та соціальними цілями. Стратегія кооперативу має враховувати не лише прибутковість, а й соціальний ефект, рівень життя його членів, сталий розвиток регіону, в якому функціонує кооператив.

Законодавство України передбачає обов’язок кооперативів інвестувати в навчання своїх членів, що є важливою передумовою стратегічного розвитку. У Законі України «Про кооперацію» прописано, що кооперативи мають спрямовувати кошти в освіту та навчання своїх членів, керівників та працівників [2]. Освічені лідери та працівники кооперативу здатні більш активно брати участь у плануванні, управлінні та впровадженні новітніх ідей та розробок. Використання цифрових технологій, розвиток електронної кооперації, автоматизація обліку та комунікацій – усе це стає важливою частиною стратегічного розвитку сучасних кооперативів.

Отже, стратегічний розвиток кооперативного бізнесу вимагає системного підходу, що враховує як економічні, так і соціальні цілі організації. Успішна стратегія кооперативу повинна бути чітко сформульована, зрозуміла всім членам і гнучка. Інтеграція принципів децентралізованого управління, цифровізації та освітніх ініціатив сприятиме підвищенню ефективності й стійкості кооперативів. Кооперативна модель господарювання має значний потенціал для сталого розвитку та посилення соціальної згуртованості в регіонах. Подальші наукові дослідження мають зосереджуватись на удосконаленні стратегічного управління з урахуванням сучасних викликів та трансформацій в українському суспільстві.

Список літератури

1. Гаврилишин В. В., Олексин І. І., Цьолка А. Б. Напрями цифровізації кооперативного підприємництва у період повоєнного відновлення України. Вісник Львівського торговельно економічного університету. Економічні науки. 2022. № 68. С. 35-41. DOI: https://doi.org/10.36477/2522-1205-2022-68-05.
2. Закон України «Про кооперацію». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1087-15.
3. Лівошко Т.В., Севастьянов Р.В. Особливості формування стратегії розвитку кооперації в Україні. Ефективна економіка. 2021. № 2. http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2021/83.pdf
4. Міщук І. П. Логістичне забезпечення діяльності підприємств торгівлі споживчої кооперації. Підприємництво і торгівля: збірник наукових праць. Львів: Видавництво Львівського торговельно-економічного університету. 2017. Вип. 21. 168 с. С. 42-47.
5. Ярема Л.В. Сільськогосподарські кооперативи: проблеми і перспективи. Економіка і суспільство. 2018. № 19. С. 276-281.